מפניני הפרשה - מאמר

ליטול עצה מהזקנים - היסוד הראשון!

ביום חנוכת המשכן שימשו האור וחושך בערבוביה - רוממות רוח משולבת באבל קודר, השראת שכינה וגילוי כבוד ה' בירידת אש מן השמים, יחד עם ומות שני בני אהרן. משה רבנו פונה לבני אהרון הנותרים ואומר להם: "**זאת שעיר החטאת דרוש דרש משה, והנה שורף, ויקצוף על אלעזר ועל איתמר, בני אהרן הנותרים**" (פרק י' טז') ובמדרש מובא: **מיותרים אתם, ראויים הייתם למות עם אחיכם!** אהרון נרעש מהדברים והסביר מדוע שרפו את החטאת - "**וישמע משה וייטב בעיניו**". השאלה, כיצד הוציא זאת מפיו משה רבינו אוהב ישראל שאמר: "**ימות משה ואלף כיוצא בו ולא תינזק ציפורנו של אחד מישראל**": איך כינה את אחיניו הקדושים אלעזר ואיתמר: "**נותרים**"?! כדי להבין זאת, נבאר מה חטאם של נדב ואביהוא, ומדוע נענשו בחומרה רבה ומיד, עד להשבתת שמחת חנוכת המשכן. מה עשו נדב ואביהוא? כאשר ירדה אש מן השמים וכבוד ה' נראה אל העם החליטו שזו העת להקטיר קטורת לפני ה'. מבאר הספורנו, שהקטורת מורה על השראת השכינה ולכן הוקטרה כל יום אחרי קרבן התמיד. וסברו בני אהרן, שעכשיו בהגלות כבוד ה', יש להקטיר קטורת – יתכן שהם צדקו, אבל נענשו במיתה על שלא שאלו, ולא נועצו, והורו הלכה בפני משה רבם: "**אשר לא ציוה אותם**"!

אם כן, ברור מדוע יצא הקצף על אלעזר ואיתמר בשריפת החטאת, ומפני מה קראם משה רבינו בשם "**נותרים**" – הרי זה בעצת מעין חטאם של נדב ואביהוא! - הם לא שאלו, לא נועצו, לא נצטוו! אבל למה זה כל כך נורא?! התשובה היא, שמסורת ההוראה היא היסוד הראשון, אבן הפינה והתשתית במורשת העברת השמועה בעם ישראל – ועליה אין לוותר שום פנים ואופן, כי בלעדיה יתערער כל מבנה העם ומורשתו. "**שמונה עשרה קללות קילל ישעיה את ישראל**" – הזהירם, שעזיבת התורה תביא חרבן אחר חורבן, ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם המקרא הזה: "**ירחבו הנער בזקן**" - עד שלא יגיעו לדרגה זו, עדיין תהיה להם תקומה. כי כל עוד יודעים הם שיש זקנים, יש גדולי אומה מאורי הדור מעתיקי השמועה, שיש ללכת לאורם, שאין לפסוק פסקים בלעדיהם – עדיין לא אבדה תקוה. והבטחה הובטחנו: "**אימתי ישראל עומדים כשיש להם זקנים, שנאמר: "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך**" - שכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל". (שמות רבה). משה רבנו ידע, שאין לישראל תקומה ח"ו אם כל אחד יטול עטרה, ויפסוק ולהורות.

"**תלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו. אמר לה רבי אליעזר לאמא שלום אשתו: תמה אני אן יוציא זה שנתו, ולא הוציא שנתו! אמר לו: וכי נביא אתה? אמר לה: לא נביא אנכי ולא בן נביא, אלא כך מקובלני: כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה**"! הוא רבי אליעזר שהעיד בעצמו שמימיו לא אמר דבר שלא שמע מרבותיו! וכן מובא במסכת מנחות סח: מעשה קשה במה שארע לתלמידו של רבי טרפון, שעשה מעשה שהיה בו ביטוי של זלזול כלפי רבו ובשל כך לא האריך ימים, אפילו שהיה תלמיד חכם עצום, ולא עבר עבירה, ואפילו שרבו לא הקפיד עליו. וביאר הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, שהתנהגותו של התלמיד היה ביטאה חוסר מורא הרב. ומורא רב הוא יסוד היסודות! ו "גדול שימושה של תורה יותר מלימודה" – לכוף ראש בפני גדולי התורה, שיש להם סייעתא דשמיא להורות כהלכה, ומובטחים אנו - שכל הנול עצה מן הזקנים אינו נכשל!

בין אדם לחבירו

כל ההוצאות שמוציא המלווה כדי לגבות את חובו כגון שהלך עבור זה למקום מסוים או שכר שליח כדי לגבות את ההלוואה, אין הלוה חייב לשלם לו.

כל זה בהוצאות שאינן ידועות מראש, אבל הוצאות ידועות מראש, כגון שהסכימו שיבוא המלווה או ישלח שליח לקבל כסף פירעון ההלוואה ממקום פלוני והתחייב לשלם את ההוצאות, בודאי שחייב לשלם.

אם הפקיד המלווה את ה"צ"ק" שקיבל מהלווה בבנק והוחזר ולכן חייבוהו בהוצאות – חייב הלווה לשלם למלווה את הסכום שהבנק חייב את המלווה.

שואל ומשיב

איסור חדש – איסור אכילת תבואה חדשה

נאמר בתורה: "**וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הֲבִיאֲכֶם אֶת קָרְבַּן אֱלֹקֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם**" (ויקרא כג' – יד') מכאן שאסור לאכול מהתבואה חדשה, עד אחרי שיקרבו קורבן מנחת העומר ביום טז' בניסן.

משחרב בית המקדש ולא ניתן להקריב את קרבן מנחת העומר, ההיתר של התבואה החדשה תלוי בזמן, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהיה "יום הנף" כלומר כל יום טז' ניסן, אסור באכילת תבואה חדשה, ואחריו תהיה מותרת.

מרן בשו"ע בסימן תפט' פסק להלכה, שאסור לאכול מהתבואה החדשה בארץ ישראל עד סוף יום טז' בניסן, ובחו"ל עד לאחר יז' בניסן (ליל יח' בניסן). איסור זה נקרא "**איסור חדש**".

איסור חדש נוהג בין בארץ ובין בחוץ לארץ בתבואה מחמישה מיני דגן, בין בתבואה של ישראל ובין בתבואה של גויים, ותבואה חדשה שלא השרישה לפני יז' בניסן אסורה עד העומר בשנה הבאה.

איסור חדש בארץ ישראל מוסכם לדעת כל הפוסקים שהוא התורה, אלא שבארץ ישראל כיום אין קוצרים את הדגן, אלא אחרי טז' בניסן, לכן כל קמה שמקורו מגידולי ארץ ישראל מותר מבחינה זו כבר ביום טז' בניסן.

איסור חדש בחו"ל לדעת רוב ככל גדולי הפוסקים הוא מן התורה. לכן תבואה שנזרעה אחרי חג פסח ונקצרה לפני חג פסח אסורה עד טז' בניסן.

כיום שקיימים קשרי מסחר בין לאומיים, ולארץ ישראל מיובאת תבואה שמקורה בארצות אמריקה הדרומית, שם עונות השנה הופכיות ביחס לארץ ישראל, יש להקפיד לרכוש מוצרים שאין בהם חשש "**איסור חדש**".

אומנם יש שכתבו להקל בזה, ויש מהן שאפילו תפסו ביד חזקה למנוע כל חומרא בזה בהסתמך על היתרו של הב"ח והרמ"א ביורה דעה, אולם מאחר והיתר זה הוא בניגוד לדעת רוב הפוסקים הראשונים והאחרונים ופסק מרן בשו"ע, הלכה למעשה אין להקל בזה. לדוגמא: **בקנית מוצרי פסטה, אטריות וכדומה יש להקפיד שלא יהיה בהם חשש איסור חדש.**

מפניני הפרשה - רעיון

הגיון או ציות בעבודת ה'

בפרשה נראים ניגודים שונים שהם מעל להגיון הפשוט, האחד - דווקא ביום השמיני, יום שמחת אהרון ובניו יום שמחתם של כלל ישראל, שה' נראה אליהם בהתגלות השכינה, אז קרה האסון לאהרון הכהן ומתו שני בניו – "**ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'**" (פרק י' ב').

גם מההמשך מכך שאהרון ושני בניו הנותרים נצטוו לא להתאבל אף על פי שהם הנפגעים העיקרי מהאסון: "**ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמתו ועל כל העדה יקצף...**" בעוד שלגבי כל העם נאמר: "**ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'**" (ויקרא י' ו'), ניגודים אלא נראים תמוהים.

נראה כי ניתן להסביר את העניין על פי מה שכתב ה"שפת אמת", שהחסרון של בני אהרון היה העניין שהם עשו בלא שנצטוו.

עיקר גדול הוא הציווי שהוא דבר ה' ולפיכך אנו מברכים לפני עשיית המצווה "**אשר קדשנו במצוותיו**". יש עניין חשוב של צווי שהוא דבר ה' שעניינו ציות לקב"ה מחוץ לכל טעם והגיון שכלי. עניין זה מודגש בתחילת פרשת קדושים שם נאמר "**אני ה'**" (ויקרא יט' א') מספר פעמים. מדוע?

נראה שהמסר הוא שעשיית המצווה חייבת להתבצע לא מתוך צורך להבין את טעמה, אלא משום שזה דבר ה' - טעם המצווה מוסיף אך אינו עיקר.

כך מסביר ה "שפת אמת" שזהו הפשט "**כי טובים דודיך מייך**" "יין" מובנו ברמז הוא הבנת טעמי העניין. (שיר השירים א' ב') פסוק זה בא ללמדנו שעשייתנו את המצווה משום שזה צו ה', טובים מיין, כלומר טובים מאשר עשייתנו את המצווה רק בגלל הבנת טעמי המצווה. (עפ"י אהבת קדומים)

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ניסים בן גלילה יזדי ז"ל
יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה הרב צדוק בן מנחם התוכה ז"ל
יונה שמעון בן ר' אשר הופמן ע"ה
דוד בן ביבימה נאמן ז"ל

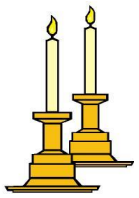
ר' ציון מאיר בן הנינה מור יוסף ע"ה
ר' שלום בן יוסף שרון ז"ל
סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר ע"ה והי"ד

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ר' פסח אבינעם בן שמשון ויונה וינוגרד ז"ל
ז'קלין בת אסתר אדרי ע"ה
חוה בת יצחק סולומון ע"ה

יונה בן עלזיה גפסו ז"ל
אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה
מרים מרימה בת מטירה זיגדון ז"ל
אהרונה בת כוכבה ציונה שלום ז"ל

בס"ד כג' לחודש ניסן ה'תשפ"ו
שנה שלושים ואחת גליון מספר 28
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים
חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: 18:47
יציאת השבת: 19:45
זמן רבנו תם: 20:17

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת שמיני
שבת מברכין- אבות פרק א'
מפטירים
"ויוסף עוד דוד"
(שמואל ב' ו' - א')

מהלכות ספירת העומר ומנהגי ימי הספירה עפ"י שו"ע ופוסקים אחרונים

ספירת העומר - הקדמה

כתוב בתורה (ויקרא כא טו): "**וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה**", קבלו חז"ל במסכת מנחות סה: שהפירוש של "**ממחרת השבת**" הוא מחרת יום טוב הראשון של פסח, שהוא יום שבתון, לכן מצוות עשה לספור ספירת העומר החל מליל ט"ז בניסן שעת קצירת העומר עד סוף שבעה שבועות. בזמן הזה שטרם נבנה בית המקדש, ואין אנו יכולים לקיים את מצוות קרבן העומר, נחלקו הפוסקים אם מצוות ספירת העומר היא מהתורה או מדרבנן, ומרן פסק בשולחן ערוך שמצוות ספירת העומר בזמן הזה הינה מדרבנן, זכר למקדש.

מצוות ספירת העומר היא מצווה הבאה משנה לשנה, ומן הראוי היה לברך עליה שהחיינו. עפ"י המובא בספר "מועדים בהלכה" אין מברכים שהחיינו, מפני שבספירה כיום יש צד של עצבות, שאין בית המקדש קיים, והספירה היא ללא קורבן העומר. מקור דבריו בשו"ת הרשב"א.

ספירת העומר - פרטי הלכות

א. מצווה על כל אחד ואחד מישראל לספור ספירת העומר בעצמו, שנאמר "**וספרתם לכם**" - לשון רבים. ומכל מקום אדם שמכוון לצאת בספירת הש"ץ, והש"ץ מכוון להוציאו, יצא ידי חובה, ויש נוהגים כך לכתחילה.

ב. פשט המנהג שהשליח ציבור מברך תחילה ומונה את העומר, והקהל חוזרים אחריו ומברכים ומונים העומר, ואין בזה ברכה לבטלה, מפני שהשליח ציבור לא מכווין להוציא את הציבור ידי חובתם, והציבור לא מכווין לצאת ידי חובה בברכת השליח ציבור, אלא לברך בעצמם.

ג. לדעת פוסקים רבים מצוות ספירת העומר בזמן הזה היא מדרבנן, לכן הנוהגים לומר לפני הספירה "לשם יחוד" נכון שישמיטו מהנוסח את המילים "**מצוות עשה של ספירת העומר כמו שכתוב בתורה וספרתם לכם**..." ובמקום זה לומר: "**הרינו באים לקיים מצוות ספירת העומר לעשות נחת רוח ליוצרנו**...". ומכל מקום הנוהגים לומר בנוסח "מצוות עשה וכו', יש להם על מי לסמוך. (ילקוט יוסף מועדים)

ד. נשים פטורות ממצות ספירת העומר, ככל מצוות עשה שהזמן גרמן. אשה יכולה לספור ללא ברכה, אך עפ"י הסוד טוב שנשים לא תספורנה ספירת העומר, ומנהג נשות אשכנז לספור בברכה. (ילקוט יוסף מועדים)

ה. זמן ספירת העומר בלילה אחר צאת הכוכבים, מי ששכח לספור בתחילת הלילה יכול לספור כל הלילה. ומנהג יפה נוהגים בקהילות ישראל שבימי הספירה בין מנחה לערבית הקהל יושבים, ותלמיד חכם שבקהל עומד ודורש להם בדברי הלכה, אגדה ומוסר עד שמגיע זמן הספירה, והוא בכלל מצווה גוררת מצווה. (ילקוט יוסף מועדים)

ו. אין לספור בברכה לפני השקיעה, אפילו בערב שבת לאחר קבלת שבת. ציבור שסיימו תפילת ערבית בזמן "בין השמשות", ספק יום ספק לילה. אולם במצב בו אם לא יספרו אז, קיים חשש שחלק מן הציבור יבוא לידי שכחה ויפסידו את מצוות הספירה, יכולים לספור בברכה.

ז. מצוות ספירת העומר צריכה להיות במעומד, וסמכו זאת חז"ל על הפסוק "**מהחל חרמש בקמה**" - אל תקרי "בקמה" אלא "בקומה".

א. רבותינו הראשונים נחלקו האם מצוות ספירת העומר היא מצווה אחת שנמשכת ארבעים ותשעה ימים, וזו הכוונה: "**שבע שבתות תמימות תהיינה**", או שהספירה של כל לילה ולילה היא מצווה בפני עצמה. להלכה פסק מרן בשו"ע, שכל ימי הספירה מצווה אחת הם.

ב. אם שכח או הזיד ולא ספר ספירת העומר, אפילו לילה אחד, וגם ביום לא ספר, לא יברך על ספירת העומר בלילות שלאחר מכן, אלא ימשיך לספור בלי ברכה. (ילקוט יוסף מועדים)

ג. מי שמסופק אם ספר בלילה הקודם וביום לא נזכר בספירת העומר, יכול לספור להבא בברכה, משום שיש כאן ספק ספיקא, וסומכים על ספק ספיקא לברך הואיל ויש אומרים שגם בזמן הזה מצוות הספירה היא מהתורה. (ילקוט יוסף מועדים)

ד. הטועה בספירת העומר בספירת השבועות, ואת מספר הימים מנה נכון, העיקר להלכה שיכול להמשיך לספור מכאן ולהבא בברכה.

ה. טוב לכתחילה שהסופר ספירת העומר, יברך ויספור בלשון שהוא מבין מה שמוציא בפיו, ולגבי ספירה בלשון הקודש יש אומרים שצריך לכתחילה להבין הספירה ויש חולקים. (ילקוט יוסף מועדים)

ו. הטועה בספירת השבועות, ואת הימים מנה נכון, העיקר להלכה שיכול להמשיך לספור להבא בברכה. (ילקוט יוסף מועדים)

מקצת מנהגי ימי ספירת העומר

ז. מרן בשו"ע סימן תצג' ציין במנהגי האבלות בימי הספירה רק את המנהג לא לישא אשה ולא להסתפר. אולם בפועל, למנהגי אבלות אלו נוסף גם המנהג לא לשמוע כלי שיר ולא לעשות ריקודים ומחולות.

ח. קהילות יהודי תימן נהגו שבימות השבוע לא מסתפרים ולא מתגלחים וביום שישי מסתפרים ומתגלחים לכבוד שבת. (שו"ת פעולת צדיק)

ט. איסור שמיעת כלי שיר בזמן זה לא הוזכר מפורש בשו"ע, אולם פשט המנהג להימנע משמיעת שירה ונגינה של שמחה בימים אלו. לגבי שמיעת שירה עם נגינה ברדיו, ואמצעי שמע כמו mp3 וכדומה יש אוסרים ויש מקילים – מי שזקוק לשמוע מוזיקה לצורך חיוני, כגון בנסיעה ארוכה ויעזור לו להתרכז בנסיעה, או לצורך מרגוע נפשי, יכול להקל בזה לכתחילה.

י. בימי הספירה מותר לעבור לדירה חדשה, וכן מותר לסייד את הדירה וכדומה, כמו כן מותר לקנות בימים אלו רהיטים חדשים.

יא. מעיקר הדין מותר לברך שהחיינו בימים אלו על פרי חדש ובגד חדש, לכן מותר לקנות וללבוש בגדים ותכשיטים חדשים בימים אלו, ולברך עליהם "שהחיינו" ויש נמנעים מכך, (בעיקר עדות אשכנז) אולם גם לשיטתם מותר ללבוש את הבגד החדש בשבת ולברך עליו שהחיינו.

פינת העורך

"**אך את זה לא תאכלו**.." (פרק יא' – ד') פירש בספר "ישמח ישראל": ידוע, שהמילה "**אך**" – ממעטת, והמילה "**את**" מרבה. כאן באו סמוכים וצמודים, מיעוט וריבוי - ללמדנו, שהנזהר במאכלות אסורים אינו חייב להסתגף ולמעט מהנאתו, משום שלכל מאכל אסור יש תחליף, ואפשר להתענג במאכלים כשרים, כדברי חז"ל בהולין קט: "**אפרתי לך דם – התרתי כבר**..."

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאלירן ושני למשפחת עבודי היקרים הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם ראם הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לחברנו מאיר ומירי בנטולילה הי"ו לרגל אירוסי בתם אביגיל הי"ו עם בחיר ליבה מאור הי"ו

יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו להופתם בקרוב ויזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל אשר מושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

בגיליונות הבאים נדון בשאלה: באיזה נסיבות תקנו חז"ל לברך "הטוב והמטיב" על בשורות טובות ובאיזה נסיבות תיקנו שיברכו "שהחיינו". וכן בשאלה באיזה נסיבות מברכים ברכת דיין האמת על בשורות רעות, ונדגיש שיש לברך לפי התוצאה העכשווית ולא לפי צפי לתוצאה העתידית.

ברכת ההודאה על הנשמים

רבותינו יחסו גבורת ה' לירידת הגשמים, מפני שהם יורדים בגבורה, שנאמר: בספר איוב פרק ט' פסוק ט' ופסוק י': **"עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר: הנותן מטר על פני ארץ ושלח מים על פני חוצות"** וכפי שנאמר לגבי בריאת העולם בספר ישעיהו פרק מ' כח': **"הלוא ידעת אם לא שמעת אלוקי עולם ה' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו"**.

ונאמר בתהלים פרק סה' ז': **"מכין הרים בכוחו נאזר בגבורה"**. והברכה שבה מזכירים אנו את גבורות ה' בתפילה והפותחת **במילים "אתה גיבור לעולם ה'"** בה מזכירים **"משיב הרוח ומוריד הגשם"**, והיא עצמה ברכת **"מחיה המתים"**, מדוע? מפני שגשמים מסמלים את הפרנסה, ומאחר והגשמים חשובים כתחיית המתים, קבעו חז"ל ברכה זו בתחיית המתים".

ועוד, מובא במסכת תענית בדף ב. שאחד משלשת המפתחות המסורים באופן בלעדי ביד ה' יתברך ולא נמסרו ביד שליח, הוא מפתח הגשמים, כנאמר בחומש דברים פרק כח' יב': **"יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידיך..."**

נראה שהסיבה לכך היא שהשגחת ה' יתברך בעולמו, ובמיוחד על ארצו ועמו, היא באמצעות הגשם, ומקרא מפורש הוא בחומש דברים פרק יא': "כי הארץ...אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים. ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה. תמיד עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם...ונתתי מטר ארצכם בעיתו יורה ומלקוש...ואכלת ושבעת. הישמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם...והרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תיתן את יבולה, ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נותן לכם". ומקראות אלה לפי פשוטם הפשוט ביותר, מופלאים ומדהימים: הריני מביאך לארץ שכל קיומה הוא על מטר השמים בלבד, ואני הוא הממטיר גשם על הארץ, ודע, כי כל חייך וקיומך בארץ הזאת מסורים הם בידי.

ואם נשאל - האם זקוק ה' דווקא לארץ הזקוקה למי גשמים המסורים בידו, כדי להעניש ולהאביד עם חוטא? האם אין לו אמצעים אחרים לעשות זאת?! נראה שתשובה לזה ניתן למצוא ברמב"ן בפירושו לתורה שם: "והנה הפרשה הזו תזהיר במנהגו של עולם, וממנה נלמד כי אף על פי שהכל ברשותו ונקל בעיני ה' יתברך להאביד יושבי ארץ מצרים ולהוביש נהרותם ויאוריהם, אבל ארץ כנען תאבד יותר מהרה שלא יתן בה מטרות עוזו. החולה צריך זכות ותפלה שירפאהו השם יותר מן הבריא שלא בא עליו החולי, וכך המידה בעני ובעשיר ומאיר עיני שניהם ה'".

ועוד נראה שכל סוד השגחת ה' בעולמו, אשר אינו בא לידי ביטוי במערכות החיים לעתים קרובות ביותר, מורגשת היא מידי שנה בשנה בעונת הגשמים. ואף כי דורנו דור המדע, היודע היטב את סיבת התופעות הטבעיות, אין זה גורע מאומה מיסוד האמונה, ואף שכל מסקנות המדע נכונות הן ביסודן, או קרובות להיות נכונות, אך כולם, הסיבות ותוצאותיהן מכוונות הן בהשגחת ה' יתברך, מפני שהוא הפועל והמסבב את הסיבות הללו, וברצונו מתנהלות הן בדרכיהן הטבעיות וברצונו חורגות הן מדרכיהן הטבעיות ומתחוללות בהן תמורות ושינויים.

וכשאומר איש מדע לשומר דת חכם והנבון - לדברים שבטבע כגון נביטת צמחים והולדת צאצאים יש סיבות טבעיות, הרי הוא עונה ואומר לו: בזאת צדקת, אך מוטעית היא סברתך שהסיבות הללו אינן כפופות לתמורה.

נהפוך הוא: סוטים הם ממסלולם ומשתנים לפי רצון מי שברא את הטבע וכונן פעולות הסבות הללו...וכל הגורמים הטבעיים סופם להזור אליו יתעלה כמו שנאמר ולו נתבנו עלילות.

מובא בספרי דברים פרשת עקב פיסקא מ': **"ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה, וכי אותה בלבד הוא דורש? והלא כל הארצות הוא דורש שנאמר (איוב לח' כו') להמטיר על ארץ לא איש...להשביע שואה ומשואה, ומה תלמוד לומר ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה, כביכול אין דורש אלא אותה, ובשביל דרישה שדורשה, דורש כל הארצות עמה"**. וכמו שכתב הרמב"ן בפירושו לתורה בחומש דברים פרק יא' סוף פסוק י': **"ויש בו סוד עמוק, כי הארץ הזאת נדרשת בכל והיא הכל, וכל הארצות מתפרנסות ממנה באמת"**. ולכן, דרישה זאת שהיא הגשמים מקור פרנסת העולם ומלואו, מקורה בארץ־ישראל, ארץ אשר עיני ה' בה תמיד, וממנה נמשכת הדרישה והשפעת הטובה לכל העולם, כי באמת עיני ה' משוטטות בכל הארץ, ועוד יש מה להאריך בזה.

המקור בתלמוד

מביאה המשנה מסכת ברכות דף נד. שעל גשמים ועל בשורות טובות מברך הטוב והמטיב, ועל בשרות רעות מברך ברוך דיין האמת: **"על הגשמים, ועל בשורות טובות, אומר: ברוך הטוב והמטיב. על בשורות רעות, אומר: ברוך דיין האמת..."** והגמרא בדף נט: מקשה על כך הרי ראינו שעל גשמים מברכים ברכה אחרת?!

"על הגשמים כו'. ועל הגשמים הטוב והמטיב מברך? והאמר רבי אבהו, ואמרי לה במתניתא תנא: מאימתי מברכין על הגשמים - משיצא חתן לקראת כלה. מאי מברכין?

אמר רב יהודה: מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו, ורבי יוחנן מסיים בה הכי: אילו פינו מלא שירה כים וכו' אין אנו מספיקין להודות לך ה' אלהינו... עד תשתחוה, ברוך אתה ה' רוב ההודאות. רוב ההודאות ולא כל ההודאות? - אמר רבא: אימא האל ההודאות. אמר רב פפא: הלכך נימרינהו לתרוייהו רוב ההודאות והאל ההודאות, ואלא קשיא!

מתשובת הגמרא השניה לקושיא זאת עלה שיש ברכות שונות להודאה על הגשמים והם: מי שאין לו קרקע מברך: **"מודים אנחנו לך על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו"**, מי שיש לו קרקע פרטית מברך "שהחיינו" ומי שיש לו קרקע בשותפות עם אדם נוסף או יותר מברך "הטוב והמטיב".

"...לא קשיא, הא - דשמע משמע, הא - דחזא מחזי. דשמע משמע - היינו בשורות טובות, ותנן: על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב! - אלא: אידי ואידי דחזי מחזי, ולא קשיא, הא - דאתא פורתא, הא - דאתא טובא.

ואיבעית אימא: הא והא דאתא טובא, ולא קשיא, הא - דאית ליה ארעא, הא - דלית ליה ארעא. - אית ליה ארעא הטוב והמטיב מברך? והתניא: בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו והגיענו לזמן הזה, שלו ושל אחרים - אומר הטוב והמטיב! - לא קשיא, הא - דאית ליה שותפות, הא - דלית ליה שותפות, והתניא: קצרו של דבר על שלו הוא אומר ברוך שהחיינו וקיימנו, על שלו ועל של חבירו - אומר ברוך הטוב והמטיב.

פירוש רש"י

משיצא חתן לקראת כלה - שהמים קבוצין על הארץ, וכשהטיפה נופלת עליהן טיפה תחתונה בולטת לקראתה. שמע משמע - שבשרוהו לאמר ירדו גשמים בלילה, אומר הטוב והמטיב. אתא פורתא - מודים אנחנו לך. אתא טובא - הטוב והמטיב. אית ליה ארעא - הטוב והמטיב, שהטיב לו. בנה בית חדש - שכולו שלו, אומר שהחיינו. שלו ושל אחרים - הטוב והמטיב. והתניא - בניחותא. קצרו של דבר - כללו של דבר.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בתהלים פרק ב' פסוק ט': "**תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם**" ביאר מלבי"ם שהקב"ה אומר לעם ישראל שניתנת להם הרשות לרצוץ את הגויים שקמו על ה' – על עם ישראל בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי – כלומר הרשה גם להכריתם ולהאבידם לגמרי.

את פסוק י': "**ועתה מלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ**" – מבאר מלבי"ם שעם ישראל שקיבל את רשותו של הקב"ה לרצוץ את הגויים שקמו עליהן פונה לגויים לתקן את דרכיהם ובכך ימנעו מאבדון: "**ועתה, רוצה לומר אחר שה' הרשה אותי ע"ז וכל ממלכות הארץ נתן בידי, ורק אם אשאל אכריתם ויאבדו, א"כ למה תמרדו ותמתינו עד עת שתאבדו, טוב שתשכילו עתה. השכילו הוסרו ר"ל השכילו זאת מצד הערת השכל וקבלו זאת מאהבה, או עכ"פ הוסרו מצד המוסר ויראת העונש העתיד לבא עליכם, ומצד זה**".

פסוק יא': "**עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה**" – הוא המשך הפניה לאומות העולם שיתקנו את דרכם, כדי שסופם יהיה טוב והרעדה תהפך לגילה: "**עבדו את ה' ביראה, ובזה תרויחו שלבסוף תגילו ברעדה הזאת שחרדתם ויראתם מן העונש. מפרש דבריו, נגד מה שאמר עבדו את ה' במה תעבדו את ה'?**"

את הפסוק האחרון פסוק יב': "**נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו אשרי כל חוסי בו**" מבאר מלבי"ם כסיום הפניה לאומות העולם "**נשקו בר**" - שיתחברו למבורר מאת ה'. פירוש אחר "**נשקו בר**" – שיהיו היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, ולא כמוץ אשר תדפנו רוח.

"**נשקו בר, התחברו אל המבורר מאת ה', שבמה שתעבדו עבודת המלך משיח ה' ידמה כאילו אתם עובדים את ה'. וגם אמר נשקו בר, היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, בל תהיו כמוץ אשר תדפנו רוח. לכן תפס מילת בר שהוראתו תאומית על המבורר והנבחר ועל הבר והדגן, ונגד מה שאמר ביראה, מפרש ממה יתיראו? פן יאנף ה' (הנזכר בכתוב הקודם) ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו, רוצה לומר אחר שרק במעט שיבער אפו תאבדו דרך, כמ"ש ודרך רשעים תאבד, וכ"ש שראוי לכם להתירא פן יאנף, שפעל אנף מורה על שמכלה חרון אפו בעונש נחרץ, ונגד מ"ש וגילו ברעדה מפרש כי אשרי כל חוסי בו ולכן תגילו אח"כ על שחסיתם בה**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, ושהספר מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם. את פסוקים י' עד יב' מפרש מלבי"ם שזו חוכמת המוסר שאומר האב לבנו - לדוגמא שלא ילך בחבורה עם אנשים שליליים, שיכולים לפתות אותו לעשות מעשה לא קיצוני - לפגוע בבני אדם, מבלי להורגם, אלא רק לקחת את ממונם והם ישארו בחיים.

את פסוקים יג ויד' מפרש המלבי"ם שהם דרכי הפיתוי – שעל ידי זה נמצא הון יקר מכסף וזהב וכדומה, ממנו גם הוא יקבל את חלקו בגורל.

את פסוק טו': "**בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם**". מפרש מלבי"ם שבפסוק זה חוזר האב אל בנו ומזהירו לא לבתפתות אליהם ולא ללכת איתם לא במסלול הראשי שלהם ולא בנתיבית הצדדיים, ומוסיף, שלא רק להימנע מללכת איתם, אלא לגמרי להימנע מלהיות במחיצתם.

"**בני אל תלך בדרך אתם, דרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, והנתיבות הם של יחידים, ומוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בדרך הגדול שלהם הקבוע לכולם, כי גם אל תלך בנתיבתם, בנתיב שהולך בו יחיד מהם.**

וגם הוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בצוותא חדא, כי גם אם הם אין הולכים שם מנע רגלך שלא תלך בנתיב שהלך בו יחיד מהם, כי הם ירצחו גם אותך:

את פסוק טז': **כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם**" מפרש מלבי"ם שאותם אנשים הם רצים אל הרע – ומתחיל להסביר לגבי גזל שהוא דבר שבקלות ניתן להסביר את הרוע שבו וזה לא נעצר שם ומגיע עד לרצח, ועוד שמי שמחיל להיות בחברתם קשה לו להימלט מהם.

"**כי רגליהם לרע ירוצו, האב מודיע לבנו הקטן שידע שכל מה שרצים הוא לרע כי הגזל הוא דבר רע, (בזה יתחיל האב ללמד את בנו בדבר שיבין בקל בשכלו, ומוסיף להסביר לו כי) חוץ ממה שהוא דבר רע ירצחו גם אותך, כי ימהרו לשפך דם, (וגם כל תחשוב שבתוך כך תשמט מידם, כי ימהרו לזה)**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מהם סימני הכשרות של הדגים?

א. יש להם סנפיר או קשקשת. ב. יש להם סנפיר וקשקשת.

ג. יש להם סנפיר וזנב. ד. יש להם קשקשת וזנב.

2. האם קיים בעולם דג שיש לו קשקשת ואין לו סנפיר?

א. כן, לכן צריך שני סימני טהרה. ב. בים התיכון לא, אך באוקיינוס כן.

ג. לא, אין דג כזה. ד. בים אין, אבל בנחלים ובאגמים יש.

3. את מי ציווה משה לשאת את נדב ואביהוא בני אהרון שמתו?

א. את אלעזר ואיתמר אחיהם. ב. את אהרון הכהן אביהם.

ג. את מישאל ואלצפן בני עוזיאל דוד אהרון. ד. משה נשאם בעצמו.

שאלה עפ"י פירוש רשב"ם - כיתות ו' עד ח'

7. "זֶרַע זְרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵע טָהוֹר הוּא" (פרק יא') איזה כלל למדים מפסוק זה?

א. זרעים טמאים שנזרעו נטהרים. ב. גם קליפת הזרעים מקבלת טומאה.

ג. כל המחובר לקרקע לא מקבל טומאה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ו'

4. "ולהורות את בני ישראל..." (פרק י') מה למדו מסמיכות הפסוקים?

א. שיכור אסור לו להורות. ב. מצווה חשובה להיות מורה הוראה.

ג. לא למדו דבר. ד. מהכוהנים יצאו גדולי ההוראה.

5. "...וּבִנְבֵלָתָם לֹא תִגְּעוּ טְמֵאִים הֵם לָכֶם" (פרק יא') מי מוזהר על זה?

א. רק הכוהנים כל השנה. ב. כל בני ישראל כל השנה.

ג. בני ישראל ברגלים. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. "...וַעֲשֵׂה אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֹלָתֶךָ..." (ט') למה הכוונה חטאתך ועולתך?

א. חטאתך – עגל בן בקר, עולתך - איל. ב. שניהם עגל בן בקר.

ג. חטאתך – איל, עולתך – עגל בן בקר. ד. שניהם איל.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ו' עד ח'

8. "...וְתֹאכַל אוֹתָם וַיָּמָת לִפְנֵי ה'" (פרק י') מדוע מתו בני אהרון?

א. אש זרה והורו הלכה בפני רבם. ב. נכנסו שתויי יין ולא נטלו עצה.

ג. לא הביאו בנים, התאוו להחליף את ההנהגה. ד. כל התשובות נכונות.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל חינה נקודת אור בחשמונאים פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וכן ביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941